

Adam Michałek

Sprawozdanie z sesji: „Badania religiolologiczne w Polsce”, Katedra Historii i Etnologii Religii KUL (Lublin 25 października 2010)

Nurt SVD 44/2 (128), 297-301

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Sprawozdanie z sesji:
Badania religiolologiczne w Polsce,
Katedra Historii i Etnologii Religii KUL
(Lublin 25 października 2010)**

Adam Michałek SVD

Dnia 25 października 2010 roku odbyła się w Katedrze Historii i Etnologii Religii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego sesja naukowa nt. *Badania religiolologiczne w Polsce*, zorganizowana przez pracowników tegoż wydziału – o. Zdzisława Kupisińskiego SVD i o. Stanisława Grodzia SVD – z okazji 70. rocznicy urodzin ks. prof. dr. hab. Henryka Zimonia SVD.

Podczas tejże konferencji rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk SDB, wręczył o. prof. Henrykowi Zimoniowi Księżę Jubileuszową zatytułowaną *Pluralizm kulturowy i religijny współczesnego świata*¹. Dzieło to zawiera 43 artykuły zgrupowane w czterech sekcjach: teologia, religioznawstwo, afrykanistyka, etnologia – w których widoczny jest wkład naukowy Jubilata. Artykuły przygotowali współpracownicy, uczniowie i przyjaciele o. prof. Henryka Zimonia z uniwersytetów polskich (KUL, UJ, UMK, UO, UKSW, UŚ, UWM, UAM, UMCS) oraz akademickich ośrodków zagranicznych (Kijów, Sewastopol, Brno, Pardubice, Segedyna, St. Augustin, Bandundu).

Ksiądz prof. dr hab. Henryk Wincenty Zimoiński SVD urodził się w Wodzisławiu Śląskim 4 maja 1940 roku. Tamże uczęszczał do Szkoły Podstawowej (1947-1954), a następnie do Liceum Ogólnokształcące (1954-1958). Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości podjął studia filozoficzne i teologiczne w Misyjnym Seminarium Duchownym Księży Werbistów w Pieniężnie (Warmia). Dnia 26 czerwca 1965 roku otrzymał święcenia kapłańskie z rąk księdza biskupa Tomasza Wilczyńskiego, po czym podjął studia z zakresu etnologii, religioznawstwa i in-dologii na Uniwersytecie we Fryburgu (Szwajcaria) uwieńczone pracą

¹ Z. Kupisiński, S. Grodz (red.), *Pluralizm kulturowy i religijny współczesnego świata*, Lublin 2010, 736 s.

magisterską *Zur Geschichte des Herrscher-Klans Abasiranga auf der Insel Bukerebe (Tanzania) bis 1895*. Problematyka wierzeń tego afrykańskiego ludu została następnie rozwinięta w rozprawie doktorskiej *Die Regenriten auf der Insel Bukerebe (Tanzania)*, obronionej 5 lipca 1973 roku na Uniwersytecie we Fryburgu.

Studia afrykanistyczne i doktorat otworzyły przed nim możliwość pracy naukowo-dydaktycznej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim od roku akademickiego 1973/74. Od 1 stycznia 1976 roku był adiunktem w Katedrze Historii i Etnologii Religii na Wydziale Teologicznym KUL. Rada tegoż Wydziału, na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej *Wilhelma Schmidta teoria monoteizmu pierwotnego i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej* (Warszawa 1984), dnia 26 maja 1983 roku nadała o. Henrykowi Zimoniowi stopień naukowy doktora habilitowanego teologii w zakresie historii i etnologii religii. Od października 1985 roku Jubilat został powołany na stanowisko docenta, a 21 listopada 1985 roku objął kierownictwo Katedry Historii i Etnologii Religii.

W okresie od lipca 1984 do stycznia 1985 roku o. prof. Henryk Zimoiń prowadził badania etnologiczno-religioznawcze wśród ludu Konkomba w północno-wschodniej Ghanie – odtąd będzie to uprzywilejowany sektor badań naukowych o. Zimonia. W 1992 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym KUL, a w 1994 uzyskał tytuł profesora nauk teologicznych na podstawie dorobku naukowego i monografii *Afrykańskie rytuały agrarne na przykładzie ludu Konkomba* (Warszawa 1992).

Badania naukowe o. prof. Henryka Zimonia, rozwijane na różnych płaszczyznach religioznawstwa (etnologii religii, historii religii, teorii religii, historii i metodologii religioznawstwa), oscylują wokół kilku centralnych zagadnień. Najważniejszą jest etnologia – szczególnie badania nad wierzeniami i rytuałami ludów afrykańskich. Pierwsza jego książka *Regenriten auf Insel Bukerebe (Tanzania)* (Fryburg, Szwajcaria 1974) stanowi swoiste studium rytuałów sprowadzania deszczu. Problematyka rytuałów pluwialnych obecna jest także w innych pracach: *Regenmacher und Regenzeremonien in Uganda; Zaklinacze deszczu i ceremonie sprowadzania deszczu na wyspie Bukerebe w Tanzanii; Ceremonie sprowadzania deszczu na wyspie Bukerebe w Tanzanii; Refleksje z badań etnograficznych na wyspie Bukerebe w Tanzanii*. Drugim ważnym obszarem badań Jubilata w Tanzanii były dzieje rodu królewskiego Abasiranga. Kwestię tę podejmował w takich opracowaniach, jak: *Z badań nad etnohistorią rodu królewskiego Abasiranga na wyspie Bukerebe w Tanzanii w XVII wieku* oraz *Etnohistoria rodu królewskiego Abasiranga na wyspie*

Bukerebe w Tanzanii do połowy XVIII wieku. Następnym przedmiotem badań Profesora Jubilata stała się kultura i wierzenia ludu Konkomba, żyjącego na terenie dzisiejszej Ghany w rejonie Saboby. Bibliografia prac Profesora zawiera ponad 60 opracowań poświęconych Konkombom, w tym wiele z nich opublikowanych jest w międzynarodowych czasopismach lub zbiorowych opracowaniach. Na szczególną uwagę zasługują *Sakralność ziemi u ludu Konkomba z Afryki Zachodniej* (Lublin 1998) oraz *African Traditional Religions in the Perspective of Comparative Studies and Interreligious Dialogue* (Lublin 2010).

Istotnym kręgiem zainteresowań o. prof. Henryka Zimonia jest kultura ludowa. Pod jego redakcją ukazały się prace zbiorowe: *Z zagadnień etnologii i religioznawstwa* (Warszawa 1986); *Z badań nad religijnością ludową* (Warszawa 1988) i wspólnie z Z. Kupisińskim i S. Grodziem – *Badania nad religiami Afryki oraz religijnością ludową Polski i Ukrainy* (Lublin 2009). O. Henryk Zimonia napisał ponad 50 prac dotyczących problematyki historii i metodologii religioznawstwa. Najważniejszymi są tu oczywiście jego książki: wspomniana już wyżej rozprawa habilitacyjna *Wilhelma Schmidta teoria monoteizmu pierwotnego i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej* (Warszawa 1984) oraz będąca jej nieco zmienioną wersją monografia *Monoteizm pierwotny. Teoria Wilhelma Schmidta i jej krytyka wiedeńskiej szkole etnologicznej* (Katowice 1989); wyd. 2. poprawione i zmienione *Monoteizm pierwotny. Wilhelma Schmidta teoria i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej* (Lublin 2001). Cenna jest także wydana pod jego redakcją praca zbiorowa *Działalność Instytutu Anthropos w dziedzinie lingwistyki, etnologii i religioznawstwa* (Pieniężno 1980). Nie sposób tu omawiać wszystkich ważnych opracowań Jubilata. Wspomnieć jednak warto, że oprócz licznych artykułów i encyklopedyczno-słownikowych haseł, poświęconych Wilhelmowi Schmidtowi SVD (1868-1954) i innym zwolennikom metody kulturowo historycznej, takim jak Joseph Henninger SVD (1906-1991), Paul Schebesta SVD (1887-1967), a także Anthropos Institute i wydawanemu od 1906 roku czasopismu „Anthropos” – sporo prac poświęcił Profesor także swojemu poprzednikowi na stanowisku kierownika Katedry Historii i Etnologii Religii KUL – ks. Teofilowi Chodzidle SVD (1909-1979) oraz dziejom i działalności tej mocno zasłużonej dla polskiego religioznawstwa katedry.

W dorobku naukowym Profesora znajdują się analizy poglądów antropologów i religioznawców, takich jak Edward E. Evans-Pritchard (1902-1973) i Mircea Eliade (1907-1986). O ile, jako etnologa, o. prof. Henryka Zimonia interesują przede wszystkim wierzenia ludów afrykańskich oraz rodzima kultura ludowa, to w obrębie historii

religii jego badania koncentrują się głównie na buddyzmie. Często podejmował także problemy z zakresu ogólnej teorii religii (genezy, źródeł, funkcji religii), jak też poszczególnych religijnych aspektów, np. modlitwy oraz intensywnie rozwijanych ostatnimi laty *gender studies*.

Bez wątpienia najistotniejsze stały się jego rozległe studia nad rytuałem. Należy podkreślić, że Jubilat swoje konstatacje osadza na własnych, rzetelnych badaniach terenowych. Polegały one na licznych (ponad 230, często około dwugodzinnych) wywiadach, przeprowadzonych u wielu różnych plemion Konkombów. Drugie ważne źródło informacji to obserwacja uczestnicząca w kilkudziesięciu rytuałach w rozmaitych, często odległych od siebie wioskach.

Jako promotor, o. prof. Henryk Zimoń występował w 145 przewodach licencjackich i magisterskich oraz 16 przewodach doktorskich. Dziesięciokrotnie brał udział w przewodach doktorskich jako recenzent. Wielokrotnie opiniował dorobek naukowy wielu religioznawców, etnologów, antropologów, teologów i przedstawicieli innych nauk w przewodach habilitacyjnych, w procesach *ad profesuram* – zarówno w sprawach zatrudnienia na stanowisku profesora, jak również uzyskania profesorskiego tytułu.

Osobnym kręgiem zainteresowań Jubilata jest problematyka dydaktycznych walorów nauki o religiach. Uważa, że religia jest przedmiotem zainteresowań zespołu rozmaitych (co do statusu metodologicznego) nauk humanistycznych, ogólnie określanych mianem religiolologii. W ślad za innymi zwolennikami takiego podejścia (Zofia J. Zdybicka USJK, Andrzej Bronk SVD) uważa on, iż empiryczne nauki o religiach powinny być uzupełnione (w kwestii pytań o „istotę religii”) o filozofię religii i teologię religii. Nie wchodząc tu w sporną dyskusję (metodologiczną i światopoglądową) o miejscu religioznawstwa i religiolologii w strukturze nauk, podkreślić należy, że Jubilat szczególnie ceni w analizach historycznych rzetelne przygotowanie filologiczne, a w badaniach etnologicznych własny kontakt badacza z opisywaną przez niego kulturą.

Wśród długiej listy zasług Profesora wskazać należy także fakt, że opracowany pod jego redakcją I tom z serii *Studiów Religiolologicznych*, zatytułowany *Religia w świecie współczesnym. Zarys problematyki religiolologicznej* (Lublin 2000) jest w istocie kompendium, pełniącym aktualnie rolę jednego z wiodących w Polsce podręczników do nauki o religiach świata o charakterze akademickim, zawierającym zarówno treści z zakresu historii religii, jak też rozdziały o charakterze metodologicznym. Merytoryczne i dydaktyczne walory tego opracowania zostały docenione także na Ukrainie, gdzie ukazał się jego przekład *Religija w suča-*

snomu sviti. Materjali do kursu religieznavstva (Lwów 2007).

Podsumowanie wieloletniego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Jubilata nie jest sprawą łatwą, zwłaszcza jeśli jest on tak wielokierunkowy i dotyczy tak różnych obszarów badawczych. Omówieniu należałoby także poddać nie tylko imponującą liczbę książek, rozpraw i artykułów naukowych, ale także zasięg, recepcję i rezonans ich oddziaływania. Niemniej warto podkreślić, że 70. rocznicę urodzin traktujemy tu nie jako podsumowanie działalności Jubilata, ale jako próbę ogarnięcia dotychczasowych Jego osiągnięć.

Zamiarem organizatorów sesji naukowej *Badania religiologiczne w Polsce* było zaprezentowanie bieżącego stanu badań prowadzonych w Polsce w kilku obszarach poszukiwań. Zaprezentowano sześć referatów. Eugeniusz Sakowicz z UKSW mówił na temat: *Badania nad tradycyjnymi religiami Afryki Zachodniej i Centralnej*. Stanisław Grodz zaprezentował stan badań nad chrześcijaństwem w Afryce, Adam Wąs przedstawił stan badań islamologicznych w Polsce, a Zdzisław Kupisiński zreferował stan badań nad doroczną religijnością w Polsce. W drugiej, popołudniowej części sesji zebrani wysłuchali dwóch referatów. Najpierw Robert T. Ptaszek z KUL przedstawiał stan badań w Polsce nad ruchem *New Age*, a następnie Ireneusz Sławomir Ledwoń OFM z KUL omówił zasięg badań nad teologią religii. Dyskusja po referatach skupiła się na wyjaśnianiu i doprecyzowywaniu zakresu i znaczenia pojęć „teologia religii”, „religioznawstwo”, „religiologia”. Bardzo aktywnie brali w niej udział religioznawcy z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Po zakończeniu sesji naukowej, rozpoczęła się uroczystość wręczenia Księgi Pamiątkowej ks. Jubilatowi. Po krótkiej prezentacji o. prof. Jubilata przez ks. prof. Mirosława Kalinowskiego, dziekana Wydziału Teologii KUL, prezentację i laudację Jubilata wygłosił Zdzisław Kupisiński SVD – uczeń i wieloletni współpracownik o. Zimonia. Następnie rektor KUL ks. prof. Stanisław Wilk SDB wręczył Jubilatowi Księgę Pamiątkową. Uroczystość zakończyła się przemówieniem o. prof. Henryka Zimonia SVD. Całodzienną sesję zakończono uroczystą kolacją w bankietowej części mensy akademickiej KUL.